

УДК 338.24

Б. В. Єгоров,
доктор технічних наук, професор,
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса
К. Б. Козак,
к. е. н., доцент, Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

B. Egorov,
PhD, Professor, Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa
E. Kozak,
candidate of economic Sciences, associate Professor, Odessa national Academy of food technology, Odessa

STATE REGULATION OF REGIONAL FOOD MARKET

У статті сформовано основні напрями державного регулювання регіонального продовольчого ринку. Запропоновано систему регулювання продовольчого ринку з розмежуваннями повноважень державних і регіональних органів управління.

The article formed the main areas of state regulation of regional food market. The proposed system of regulation of the food market of separation of powers of government and regional authorities.

Ключові слова: регіональний продовольчий ринок, державне регулювання, економічне регулювання, адміністративне регулювання, соціальне регулювання.

Key words: regional food market, government regulation, economic regulation, administrative regulation, social regulation.

ВСТУП

В умовах подальшого становлення ринкових відносин в Україні особливої актуальності набуває регіональний аспект продовольчої проблеми. Масштабне розмежування повноважень центру та регіонів значною мірою підвищило роль і відповідальність останніх за вирішення багатьох соціально-економічних питань, включаючи продовольче забезпечення населення [2]. У зв'язку із цим виникає необхідність дослідження та розробки організаційно-економічного механізму продовольчого забезпечення регіону як системи державної продовольчої політики.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання продовольчого забезпечення, формування та функціонування ринків агро-

промислової продукції є предметом досліджень багатьох науковців, зокрема українських учених: О.М. Алимova, О.Ю. Амосова, І.К. Бистрякова, В.І. Бойка, П.П. Борщевського, Б.М. Данилишина, Л.В. Дейнеко, М.Я. Дем'яненко П.І. Гайдуцького, О.Ю. Лебединської, М.А. Латиніна, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Паламарчук, Б.Й. Пасхавера, П.Т. Саблука, С.К. Харічкова, М.А. Хвесика, А.А. Чухна, Л.О. Шепотько, А.Е. Юзефович, В.В. Юрчишина та ін.

Вагомий внесок у дослідження механізмів державного управління, складові теорії та історії державного управління, у тому числі на місцевому й регіональному рівнях, зробили такі вітчизняні вчені, як В.Б. Авер'янов, В.Д. Бакуменко, М.М. Білинська, В.Г. Бодров, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, О.М. Іваницька, М.Х. Корецький, О.Г. Мордвінов, В. Мунтіян, П.І. Надо-

лішній, Н.Р. Нижник, О.Ю. Оболенський, В.М. Рижих, І.В. Розпутенко, В.П. Тронь, В.О. Шамрай, О.І. Шапоренко та інші, дослідження яких містять як концептуальний, так і локальний підходи.

Визначаючи безумовну цінність та значущість наукових досліджень згаданих авторів, все ж зауважимо, що продовольче забезпечення має свої особливості розвитку на регіональному рівні, що не знайшло належного відображення праць учених. Водночас необхідно постійно коригувати та вдосконалювати стратегію й тактику, методи й інструментарій державного управління, що і визначає актуальність зазначеної проблеми.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження функціонування регіонального продовольчого ринку та державного регулювання регіонального продовольчого ринку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

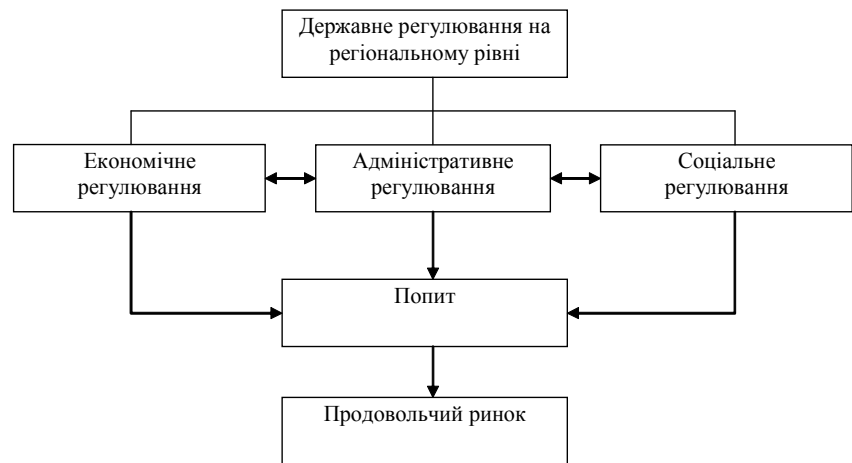
Основною метою функціонування продовольчого ринку є безперебійне забезпечення населення країни певною кількістю продовольства.

Завданнями регулювання продовольчого ринку, є забезпечення продовольчої незалежності й стабільності; економічної й фізичної доступності продовольства відповідно до медичних норм споживання; забезпечення високого рівня якості продовольства [1].

Основними напрямками державного регулювання, на наш погляд, є регулювання:

- виробництва сільського господарства;
- споживання основних груп продуктів харчування на душу населення;
- співвідношення рівня реального споживання й медичних норм, а також підтримка енергетичної цінності харчового раціону населення;
- питомі ваги імпорту й експорту сільськогосподарської сировини й продуктів харчування;
- державних запасів продовольства для забезпечення продовольчої безпеки країни.

У сучасних умовах державне регулювання передбачає розмежування повноважень державних і регіональних органів управління [3]. У цьому зв'язку, вважаємо за доцільне запро-

Рис. 1. Схема державного регулювання продовольчого ринку на регіональному рівні

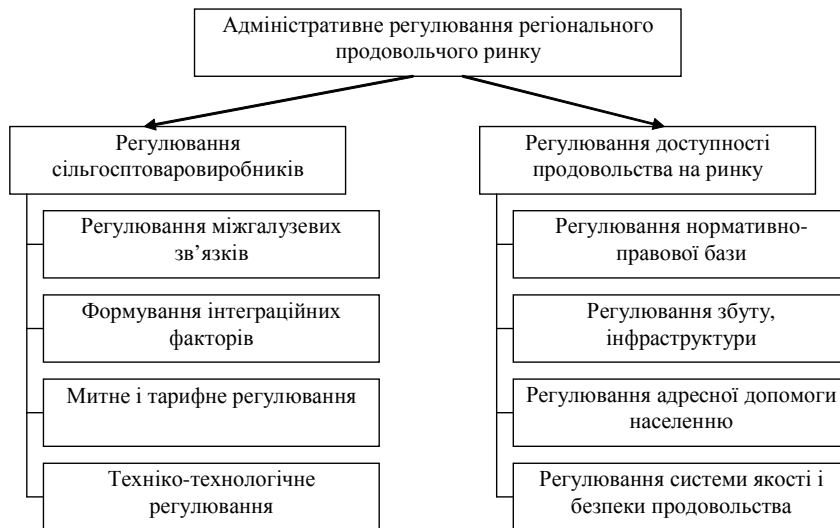
понувати систему регулювання з розмежуваннями на державний і регіональний рівні. При цьому, державне регулювання доцільно розділити на блоки (рис. 1).

Перший блок — економічне регулювання — характеризується забезпеченням сільськогосподарських товаровиробників розширеним відтворенням. Основними економічними напрямками повинні стати:

I. Прямі виплати, тобто виділення з бюджету субсидій і дотацій. Це пов'язане з тим, що передача субсидіювання на регіональний рівень, може призвести до зниження питомої ваги дотацій і субсидій у закупівельній ціні й погіршення рівня розвитку інфраструктури на селі.

II. Підтримка цінового паритету між промисловою й сільськогосподарською продукцією за допомогою встановлення єдиних закупівельних цін (поєднання договірних і ринкових цін), державні надбавки до цін і встановлення тарифів на послуги. Для регулювання цін на державному рівні необхідне створення фонду цінового фінансування.

III. Страхування сільськогосподарських товаровиробників. Використання системи страхування дозволить сільськогосподарським підприємствам використовувати майбутні врожаї як заставу при кредитних і лізингових операціях, а також знизити рівень ризику при природно-кліматичних катаклізмах. Страхові внески варто встановлювати з урахуванням розміру збитку й частоти повторення несприятливих (неврожайних) років. У зв'язку з тим, що частота повторення таких років збільшується, тарифи при страхуванні досягають дуже високих значень (від 9 до 15 % від вартості застрахованого врожаю), тому страхові внески стали обтяжливими для сільськогосподарських товаровироб-

Рис. 2. Схема адміністративного регулювання регіонального продовольчого ринку

ників. Саме з цієї причини сільськогосподарські організації почали відмовлятися від послуг страхування, а для фермерських господарств послуга стала просто недосяжною. Саме тому, держава повинна надавати сільськогосподарським товаровиробникам бюджетну фінансову допомогу у вигляді субсидій на оплату до 50 % страхових внесків. На сьогодні в сфері страхування існує дві групи проблем: методичного й системного характеру. До методичних проблем належать: оцінка достатності, розмір страхових тарифів, диференціація ставок страхових премій, невстановлені критерії небезпечних метеорологічних явищ; невизначені етапи проведення експертизи при збитках за участю державних органів, відсутність методики перестраховування сільськогосподарських ризиків.

Проаналізувавши вказані проблеми, слід дійти висновку про те, що державне регулювання повинне полягати у:

- визначенні переліку державних організацій на державному й регіональному рівнях (державна акредитація страхових фірм, уповноважених експертних організацій);

- створенні державного страхового резерву, що повинен формуватися за рахунок коштів, які виділяються з бюджету країни й страхових внесків сільськогосподарських організацій (сільськогосподарського страхового об'єднання);

- визначенні критеріїв настання страхового випадку. До основних з них, на наш погляд, належать: стихійні лиха, падіж худоби, хвороби тварин і т.д.;

- створенні системи інформаційно-методичного й рекламного забезпечення сільськогосподарських організацій через створення

інтернет-сайтів, випуск інформаційно-методичного й практичного журналів.

IV. Технічне переозброєння виробників продуктів харчування. Це пов'язане з тим, що на сьогоднішній день існуючий низький рівень матеріально-технічного забезпечення й виробничо-технічного потенціалу, особливо сільського господарства, продовжує знижуватися. Знос основних фондів у деяких регіонах становить до 70%. Найбільш високим технічним і технологічним потенціалом володіє Східний регіон, проте, забезпеченість сільгосптехнікою становить при цьому близько 50% необхідної кіль-

кості. Коефіцієнт вибуття техніки перевищує її відновлення в 5,5 рази.

Другим блоком державного регулювання є адміністративне регулювання.

Адміністративне регулювання являє собою регулювання продовольчого ринку за допомогою розробки й впровадження цільових програм і нормативно-законодавчих актів. Причому адміністративне регулювання повинне мати чіткий розподіл на державний і регіональний рівні. На державному рівні дане регулювання необхідно ділити на два напрями:

- на агропромислове виробництво;
- на підвищення надходження продуктів харчування (рис. 2).

Адміністративне регіональне регулювання повинне враховувати особливості розвитку регіону (фінансовий стан, природно-кліматичні умови, спеціалізація тощо). У зв'язку з цим, державний рівень регулювання виконує функцію інформаційно-розпорядницького центру [4].

Третій блок характеризується соціальним регулюванням. Дане регулювання з однієї сторони повинне регулювати прибутковість населення, прожитковий рівень, мінімальну заробітну плату, а також встановлення реальної купівельної спроможності населення регіону щодо продуктів харчування. При цьому, купівельна спроможність повинна співвідноситися з медичними нормами споживання.

З іншого боку, соціальне регулювання повинне бути спрямоване й на розвиток інфраструктури села.

Регулювання продовольчого ринку на сучасному етапі повинне здійснюватись за напрямами, представленими на рисунку 3.

ВИСНОВОК

Державне регулювання регіонального продовольчого ринку повинне сприяти формуванню й функціонуванню ринку й вирішувати одночасно завдання за наступними напрямками:

— забезпечення фінансово-економічної стабільності сільськогосподарських товаровиробників;

— регулювання цінового паритету між сільськогосподарськими й іншими галузями (переробними, торговельними підприємствами та ін.);

— регулювання й формування цін для своєчасного вживання заходів щодо забезпечення рентабельності виробництва продуктів харчування.

В Україні необхідна цільова програма протекціонізму розвитку сільського господарства, що включає забезпечення населення продовольством вітчизняного виробництва на науково-обґрунтованому рівні за рахунок:

— різкого збільшення бюджетного фінансування, максимально наближеного до дореформеного рівня (приблизно 15—16% видаткової частини бюджету);

— формування великих агрохолдингів, здатних на базі відновлення родючості ґрунтів за рахунок хімізації й меліорації збільшити виробництво сільськогосподарської продукції;

— введення обов'язкового страхування всього сільськогосподарського виробництва з державною гарантією.

Найважливішим фактором забезпечення продовольчої безпеки повинна стати система матеріального стимулювання в сільському господарстві [5]. Високий рівень заробітної плати в поєднанні з розвинутою соціальною сферою на селі забезпечить ріст престижу сільських професій і залучення трудових ресурсів і, як наслідок, збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Блинова Е. Показатели продовольственной безопасности / Е. Блинова // *Politeconom*. — 1999. — № 1. — С. 161—168.

2. Богачев В. И. Значение анализа экономической безопасности регионов Украины / В.И. Богачев, Е.В. Коваленко // *Економіка АПК*. — 2009. — № 5. — С. 10—17.

Рис. 3. Регулювання регіонального продовольчого ринку

3. Могильний О.М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва у трансформаційний період: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. Наук / О. М. Могильний. — Київ. — 2003. — 38 с.

4. Овчинникова Т. Стратегія продовольственої безпеки регіона / Т. Овчинникова // *АПК: економіка, управління*. — 2004. — № 9. — С. 25—35.

5. Пушак Я. Я. Вплив процесів глобалізації та міжнародної інтеграції на стан продовольчої безпеки України та її регіонів / Я. Я. Пушак // *Бізнес навігатор*. — 2011. — № 24. — С. 184—189.

References:

1. Blynova, E. (1999), "Indicators prodovolstvennoy Security", *Politeconom*, vol. 1, pp. 161—168.

2. Bohachev, V. Y. and Kovalenko, V. Y. (2009), "Value analysis ekonomicheskoy security regions of Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 10—17.

3. Mohyl'nyj, O. M. (2003), "Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm derzhavnoho rehulivannia ahrarnoho vyrobnytstva u transformatsijnij period", [Organizational-economic mechanism of state regulation of agricultural production in the transformation period], *Naukova dumka*, Kyiv, Ukraine.

4. Ovchynnykova, T. (2004), "Prodovolstvennoy Security Strategy of the region", *APK: ekonomyka, upravlenye*, vol. 9, pp. 25—35.

5. Pushak, Ya. Ya. (2011), "The impact of globalization and international integration on the state of food security in Ukraine and its regions", *Biznes navihator*, vol. 24, pp. 184—189.

Стаття надійшла до редакції 21.06.2014 р.